

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

OK08 - Географічний простір Землі

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 014 Середня освіта (Географія)
освітня програма "Середня освіта (Географія)"
освітній ступінь магістр
факультет психолого-природничий

Рівне – 2020-2021 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни ОК08 "Географічний простір Землі" для здобувачів освітнього ступеня магістр, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 "Середня освіта (Географія)".

Мова навчання: українська.

Розробник: Мартинюк В.О., кандидат географічних наук, професор кафедри екології, географії та туризму .

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму.

Протокол від "28 серпня" 2020 року № 11

Завідувач кафедри екології
географії та туризму

проф. Лико Д.В.

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету.

Протокол від "02" вересня 2020 року № 4

Голова навчально-методичної комісії

доц.Сяська І.О.

© Мартинюк В.О., 2020 рік

© РДГУ, 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів <u>4</u>	Галузь знань <u>01 Освіта / Педагогіка</u>	обов'язкова	
Модулів <u>4</u>	Спеціальність 014 Середня освіта (Географія)	Рік підготовки:	
Змістових модулів <u>5</u>		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин <u>120</u>		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента	Освітній рівень: магістр	18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		22 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		80 год.	110 год.
		Індивідуальні завдання: 16 год.	
Вид контролю: екзамен			

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання — 40/80

для заочної форми навчання — 10/110

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сформувати поняття про сутність географічної науки в цілому; інтегрувати знання про природу, людину та господарську діяльність; сформувати чіткі уявлення про основні закономірності будови і розвитку географічної оболонки та загальні суспільно-географічні закономірності світу для забезпечення сталого розвитку.

Завдання дисципліни полягають у :

- розуміння географічної оболонки як системи, її виникнення, функціонування, закономірності будови і розвитку;
- оволодіння вміннями вирішувати комплексні завдання, що потребують виявлення географічної ситуації на конкретній території, моделювання природних, соціально-економічних і геоecологічних явищ і процесів з урахуванням просторово-часових умов і чинників;
- розвиток географічного мислення для орієнтації у проблемах територіальної організації суспільства, його взаємодії з природою, навичок грамотного вирішення побутових та професійно орієнтованих завдань;
- виховання патріотизму, толерантності до інших народів і культур, соціально-відповідального ставлення до навколишнього середовища під час повсякденної трудової і побутової діяльності;
- набуття умінь та навичок у сферах елементарного геоecологічного моделювання і прогнозування та використання теоретичних знань на практиці.

Вивчення дисципліни забезпечує набуття студентами таких **загальних компетентностей:**

ЗК02 Знання і розуміння предметної області та розуміння професії;

ЗК05 Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

фахових компетентностей:

ФК03 Здатність демонструвати загальну структуру географічної науки на основі взаємозв'язку основних учень про будову географічної оболонки Землі, стратегію сталого розвитку, фізико-географічні особливості материків і океанів, про соціально-економічний розвиток України, країн та регіонів світу;

ФК04 Здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності;

ФК07 Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному глобалізованому світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації ландшафтних систем, ресурсного потенціалу, населення і господарства України;

ФК08 Здатність до застосування та інтегрування знань і розумінь споріднених педагогічних, природничо-географічних та суспільно-географічних напрямів, спеціалізацій.

3. Очікувані результати навчання

Формулювання результатів навчання для обов'язкових дисциплін має базуватися на результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою (програмних результатах навчання) та деталізувати їх.

Формулювання результатів навчання мають зазначати рівень їхньої сформованості, наприклад, через його достатність для вирішення певного класу завдань професійної діяльності та/або подальшого навчання за освітньою програмою.

Нормативний зміст за стандартом вищої освіти України підготовки магістра

передбачає наступні програмні результати навчання:

ПРН 3. Уміти описувати основні механізми функціонування природних і суспільних географічних систем, окремих її компонентів, класифікувати зв'язки і залежності між компонентами, уміти визначати причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються у просторових системах, абстрактно та аналітично мислити, генерувати ідеї.

ПРН 4. Знати особливості просторових відносин у природі та суспільстві, просторову диференціацію географічного середовища і соціально-економічної діяльності людини, функціональні і просторові зв'язки та взаємозалежності у системі «природа-населення-господарство» на різних територіальних рівнях.

ПРН 5. Уміти аналізувати основні типи соціальних, економічних і політичних структур сучасного світу та України, установлювати зв'язки між ними на різних територіальних рівнях.

ПРН 6. Знати базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат конкретних галузей географії (у тому числі й на іноземній мові), їх теоретичні й емпіричні досягнення в природничій та суспільній географії, порівнювати різні погляди на проблемні географічні питання.

ПРН 9. Знати та розуміти роль і місце України та її регіонів у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Географія як система наук. Топографія і картографія.

Змістовий модуль 1. Вступ. Топографія і картографія.

Тема 1. Вступ. Топографія і картографія.

Географія як система наук. Об'єкт дослідження географії. Поняття «геосистема». Рівні геосистем. Пізнавальна та конструктивна роль географії.

Топографічна карта: проекція, розграфлення. Географічні і прямокутні координати. Прямокутна (кілометрова) сітка. Основні умовні позначення топографічних карт для зображення об'єктів місцевості та рельєфу. Вимірювання на топографічній карті за масштабом і кілометровою сіткою. Використання азимутів. Плани населених пунктів.

Практичне використання топографічних карт, планів. Сучасні картографічні твори. Математична основа карт. Способи картографічного зображення об'єктів і явищ на загальногеографічних та тематичних картах. Сутність генералізації. Електронні карти та глобуси. Картографічні інтернет-джерела. Навігаційні карти. Географічні інформаційні системи (ГІС), дистанційне зондування Землі, сфери їх практичного застосування.

Модуль 2. Загальні закономірності географічної оболонки Землі

Змістовий модуль 2. Географічні наслідки параметрів і рухів Землі як планети

Тема 2. Географічні наслідки параметрів і рухів Землі

Геоїд. Показники руху Землі навколо своєї осі. Добова ритміка в географічній оболонці. Основні види часу. Визначення місцевого та поясного часу, перехід від місцевого часу до поясного. Пояси освітленості на Землі. Сила Коріоліса. Змінюваність висоти Сонця над горизонтом та тривалості світлового дня.

Орбітальний рух Землі: основні характеристики, географічні наслідки. Причини зміни пір року. Зміна пір року у Північній та Південній півкулях.

Змістовий модуль 3. Географічна оболонка Землі та її складові

Тема 3. Географічна оболонка Землі. Літосфера та геологічне середовище людства.

Склад, межі та будова географічної оболонки. Закономірності географічної оболонки. Сучасний етап розвитку географічної оболонки. Антропосфера.

Властивості літосфери. Поняття «геологічне середовище людства». Тектоніка літосферних плит. Процеси в надрах і на поверхні Землі, їхні наслідки. Небезпека вулканічних, сейсмічних, гравітаційних (зсувних) процесів.

Рельєф. Тектонічні структури та пов'язані з ними форми рельєфу. Вплив рельєфу на розселення населення, розвиток і розташування окремих виробництв.

Ресурсні властивості літосфери. Гірські породи та закономірності їх поширення. Мінеральні ресурси як чинник розташування видобувних і матеріало-, паливомістких виробництв. Забезпеченість мінеральними ресурсами.

Вплив людини на літосферу. Глобальна ресурсна проблема людства.

Тема 4. Атмосфера, гідросфера та системи Землі.

Сонячно-земні взаємодії. Сонячне випромінювання, відмінності випромінювання і поглинання тепла повітрям, поверхнею гірських порід і води.

Тропосфера: температурний режим, зміна атмосферного тиску, вітри, вологість, опади. Погода. Синоптичні карти.

Клімат. Кліматотвірні чинники. Кліматична карта. Карта кліматичних поясів. Характеристика типів клімату за кліматограмами.

Вплив атмосфери на літосферу: вивітрювання, рельєфоутворення. Кліматичні умови як чинник розселення і розташування виробництва та інфраструктурних об'єктів. Ресурсний потенціал атмосфери. Енергетичні кліматичні ресурси як чинник розвитку відновлюваної енергетики. Агрокліматичні ресурси та їх вплив на спеціалізацію сільського господарства. Стихійні атмосферні явища, їх прогнозування та засоби протидії. Кліматичні зміни на планеті.

Запаси води на Землі. Світовий океан та його складові. Вплив процесів у літосфері на природу океанів. Роль океанів у формуванні гірських порід і рельєфу узбережжя. Вплив атмосферних процесів (явищ) на Світовий океан. Роль Світового океану у формуванні глобальних і місцевих систем повітряних потоків у нижніх шарах тропосфери.

Ресурсний потенціал Світового океану та вплив людства на стан океанічних вод, запаси мінеральних, біологічних ресурсів.

Води суходолу, чинники їх нерівномірного розподілу на материках та по території України. Взаємозв'язок геологічної будови, рельєфу і річкової мережі території. Вплив геологічних процесів на формування озер, пластів підземних вод. Взаємозв'язок клімату і вод суходолу.

Прісна вода як ресурс і чинник розміщення населення та виробництва. Мінеральні й термальні води: поширення, використання. Водозабезпеченість регіонів і країн світу. Чинники дефіциту води. Сучасні системи очищення води. Опріснення морської води.

Тема 5. Біосфера та системи Землі.

Біосфера та її складові. Закономірності поширення живих організмів на суходолі і в океанах.

Природні чинники формування ареалів поширення рослин і тварин. Біологічні ресурси. Роль живих організмів у формуванні ґрунтів. Ґрунт – «дзеркало» ландшафту. Типи ґрунтів.

Вплив ґрунтів на спеціалізацію господарства регіону, країни. Природні зони. Порівняння карт ґрунтів і природних зон світу та України.

Модуль 3. Загальні суспільно-географічні закономірності світу

Змістовий модуль 4. Суспільно-географічні закономірності світу

Тема 6. Геопростір. Демографічні процеси у світі.

Світосистема як результат і процес формування глобальної єдності в системі «суспільство – природа».

Функціонально-компонентний склад світосистеми: демографо-екологічна, економічна, інформаційно-технологічна, соціально-культурна, політична підсистеми. Географічний простір, його системоутворювальна роль та характеристики Динаміка чисельності населення світу. Природні, соціальні, економічні й екологічні чинники та просторові особливості природного руху населення у світі. Демографічний перехід, його фази. Статеві-вікова, шлюбно-сімейна структура населення. Демографічне старіння

населення. Характеристика демографічної ситуації в країнах за статеві-віковими пірамідами.

Особливості демографічної політики у країнах з різним типом відтворення.

Міграції, їх показники, чинники та вплив на відтворення населення і його перерозподіл у світі. Просторові тенденції міграційних процесів.

Якість життя як чинник природного і механічного руху населення. Демографічні чинники розвитку економіки та спеціалізації країн. Демографічні прогнози.

Тема 7. Глобальна економіка. Політична географія та геополітика.

Поняття «глобальна економіка». Світовий ринок технологій, патентів і ліцензій, інформаційно-технологічних послуг. Система виробництва. Географічність міжнародної спеціалізації та кооперування виробництва. Роль транснаціональних корпорацій та вільних економічних зон у функціонуванні глобальної економіки. Глобальні ланцюги доданої вартості. Міжнародний ринок товарів: сутність, інфраструктура, ціноутворення.

Виробництво сільськогосподарської продукції у світі: природні, соціальні, економічні чинники, особливості просторової організації.

Видобування й споживання паливних мінеральних ресурсів, глобальні ринки вугілля, нафти й природного газу. Глобальні ланцюги доданої вартості у виробництві чорних металів, алюмінію, міді; чинники та форми спеціалізації країн.

Сучасна географія виробництва транспортних засобів, електроніки, фармацевтичної продукції, чинники участі національних економік у глобальних ланцюгах доданої вартості. Виробництво текстилю, одягу, взуття: сучасна просторова організація, чинники міжнародної спеціалізації. Сучасні транспортно-логістичні системи та інформаційно-комунікаційні мережі як інфраструктурний каркас глобальної економіки.

Світовий ринок інвестицій і фінансів. Туризм.

Формування «інформаційного суспільства». Географічні складники політичної географії: географічний простір, території, географічні місця. Політичні складники: політичні інституції, політичні відносини, «сила». Територіально-політичні системи національного і наддержавного рівнів. Геополітика, її складові Зовнішня та внутрішня геополітика.

Геополітика «сили». Різновиди «сили». Взаємозв'язок між національними та геополітичними інтересами держави.

Модуль 4. Суспільна географія України

Змістовий модуль 5. Суспільна географія України

Тема 8. Українська держава: основні характеристики.

Українська держава і територія держави України. Політико-географічне положення України: глобальне, регіональне, сусідське. Політико-економічна оцінка державного кордону України. Реформування адміністративно-територіального устрою України.

Кількість населення України. Відтворення населення: показники та природні, соціальні, економічні чинники народжуваності й смертності, їх просторові відмінності.

Особливості вікового і статевого складу населення України.

Міграційні процеси в Україні. Українці на світовому і регіональному ринку праці.

Демографічна політика в Україні. Система розселення. Міські агломерації, урбанізація, субурбанізація і джентрифікація. Особливості сільських населених пунктів.

Тема 9. Економіка України в міжнародному поділі праці.

Сучасні риси національної економіки України. Конкурентні переваги України на світових ринках сільськогосподарської продукції, рудної сировини і металів. Сучасні тенденції та регіональні відмінності розвитку енергетики в Україні. Замкнений технологічний цикл розроблення і виробництва літаків в Україні, експорт та імпорт авіаракетної техніки. Виробництво автомобілів, сільськогосподарської техніки: тенденції розвитку, міжнародне кооперування.

Місце України в глобальних ланцюгах доданої вартості виробництва та реалізації електронної продукції. Виробництва фармацевтичної продукції та побутової хімії:

чинники та особливості розташування підприємств. Особливості розвитку й просторової організації виробництва меблів, текстилю, одягу, взуття, продуктів харчування. Міжнародні транспортні коридори на території України. Офшорна розробка програмного забезпечення в Україні. Ресурсний потенціал і перспективи розвитку рекреаційного комплексу в Україні.

Місце України на світовому ринку інвестицій і запозичень. Транснаціональні фінансові корпорації (банки, фінансові компанії) в Україні. Сучасні форми просторової організації виробництва товарів і послуг в Україні. Досвід реалізації планів сталого (збалансованого) розвитку в різних країнах та стратегія збалансованого розвитку України.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі						
		л	п	ла б	ін д	с. р.		л	п	ла б	ін д	с. р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Модуль 1. Географія як система наук Топографія і картографія														
Змістовий модуль 1. Вступ. Топографія і картографія														
Тема 1. Вступ. Топографія і картографія.	15	2	4	-	-	9	14	2	-	-	-	-	12	
Разом за змістовим модулем 1	15	2	4	-	-	9	14	2	-	-	-	-	12	
Усього годин	15	2	4	-	-	9	14	2	-	-	-	-	12	
Модуль 2. Загальні закономірності географічної оболонки Землі														
Змістовий модуль 2. Географічні наслідки параметрів і рухів Землі як планети														
Тема 2. Географічні наслідки параметрів і рухів Землі.	13	2	2	-	-	9	14	-	2	-	-	-	12	
Разом за змістовим модулем 2	13	2	2	-	-	9	14	-	2	-	-	-	12	
Змістовий модуль 3. Географічна оболонка Землі та її складові														
Тема 3. Географічна оболонка Землі. Літосфера та геологічне середовище людства.	13	2	2	-	-	9	14	-	2	-	-	-	12	
Тема 4. Атмосфера, гідросфера та системи Землі.	15	2	4	-	-	9	14	-	2	-	-	-	12	
Тема 5. Біосфера та системи Землі.	13	2	2	-	-	9	12	-	-	-	-	-	12	
Разом за змістовим модулем 3	41	6	8	-	-	27	40	-	4	-	-	-	36	
Усього годин	69	10	14	-	-	45	68	2	6	-	-	-	60	

Модуль 3. Загальні суспільно-географічні закономірності світу												
Змістовий модуль 4. Суспільно-географічні закономірності світу												
Тема 6. Геопростір. Демографічні процеси у світі.	13	2	2	-	-	9	12	-	-	-	-	12
Тема 7. Глобальна економіка. Політична географія та геополітика.	13	2	2	-	-	9	12	-	-	-	-	12
Разом за змістовим модулем 4	26	4	4	-	-	18	24	-	-	-	-	24
Усього годин	95	14	18	-	-	63	92	2	6	-	-	84
Модуль 4. Суспільна географія України												
Змістовий модуль 5. Суспільна географія України												
Тема 8. Українська держава: основні характеристики.	13	2	2	-	-	9	14	2	-	-	-	12
Тема 9. Економіка України в міжнародному поділі праці.	12	2	2	-	-	8	14	-	-	-	-	14
Разом за змістовим модулем 5	25	4	4	-	-	17	28	2	-	-	-	26
Усього годин	120	18	22	-	-	80	120	4	6	-	-	110

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Топографічні карти: проекція, розграфлення, координати. Практичне використання топографічних карт.	2
2	Визначення географічних координат точок за градусною сіткою.	2
3	Моделювання природних явищ на Землі у дні рівнодень та сонцестоянь.	2
4	Визначення ступеню загрози сейсмічних явищ у різних частинах материка і на території України.	2
5	Визначення середніх температур та амплітуди їх коливань за добу, місяць, рік. Аналіз рози вітрів.	2
6	Аналіз схеми системи течій у Світовому океані.	2
7	Чинники порушення широтної зональності на материках та території України.	2
8	Обчислення показників народжуваності, смертності, природного та механічного приросту населення за статистичними даними.	2
9	Глобальні ланцюги доданої вартості.	2
10	Аналіз картограми народжуваності, смертності, природного приросту густоти населення та урбанізації в Україні.	2

11	Аналіз секторальної структури економіки України.	2
	Разом:	22

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.н.	Заочна ф.н.
1.	Геогосистеми та їх компоненти. Аналіз основних властивостей геосистем. Пізнавальна та конструктивна роль географії. Перспективи географічних відкриттів.	9	12
2.	Наслідки осьового руху планети. Визначення місцевого та поясного часу.	9	12
3.	Закономірності географічної оболонки та їх характеристики. Кругообіг речовин та енергії. Зміни геосистеми. Ресурсні властивості літосфери.	9	12
4.	Форми сонячно-земних взаємозв'язків. Формування поясів сталого тиску на Землі та утворення постійних вітрів. Закономірності розподілу температури та атмосферних опадів на території України.	9	12
5.	Роль живих організмів у екосистемах Землі. Проблема зменшення біорізноманіття та шляхи її вирішення.	9	12
6.	Причини просторових особливостей природного руху населення в різних регіонах і країнах світу. Екологічні та соціальні проблеми густо населених регіонів світу.	9	12
7.	Аналіз світового ринку патентів. Трансконтинентальна виробнича кооперація по виробництву літаків корпорації "Боїнг" (США). Роль ТНК у розвитку машинобудівних виробництв в Україні. Участь України в ланцюгах доданої вартості у виробництві фармацевтичної продукції.	9	12
8.	Гельсінські угоди (Заключний акт наради з безпеки і співробітництва в Європі) програма дій для будівництва єдиної, мирної, демократичної Європи. Спірні території та невизначені державні утворення в Європі.	9	12
9.	Офшорне розроблення програмного забезпечення в Україні: основні центри, компанії. Роль малого бізнесу у розвитку туризму та курортного господарства в Україні. Закономірності розташування звалищ побутового сміття.	8	14
	Разом:	80	110

Крім вивчення тем, винесених для самостійної роботи, студенти виконують індивідуальні завдання із СРС, зазначені у "Методичних рекомендаціях до виконання самостійної роботи студента з дисципліни Географічний простір Землі". По даному виду роботи студенти пишуть підсумкову контрольну роботу з СРС та отримують відповідні бали.

8. Методи навчання

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);
МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);
МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

9. Методи оцінювання

МО1 – екзамен;
МО2 – усне або письмове опитування;
МО3 – колоквиум;
МО4 – тестування;
МО5 – командні проекти;
МО6 – реферати, есе;
МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;
МО9 – захист практичних робіт.

10. Засоби діагностики результатів навчання

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах;
- модульний контроль аудиторної і самостійної роботи студентів;
- підсумковий тестовий контроль;
- комплексна контрольна робота (ККР);
- контрольна робота з АІР.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тестовий контроль	іспит	Сума
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3			ЗМ4	ЗМ5		ЗМ6		ЗМ9	ЗМ 10			
T1	T2	T3	T4	T5	AP	T6	T7	T8	T9	AP	КР СРС	10	40	100
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	6			

Студенти отримують відповідні бали за кожним видом робіт з певної теми, а саме:

- виконання практичної роботи - 2 бали;
- виконання завдань AP - 1 бали;
- виконання СРС - 1 бали.

13. Методичне забезпечення

1. Кафедральне положення про рейтингову систему оцінювань знань № 48-075.
2. Навчальна програма з дисципліни "Географічний простір Землі".
3. Конспект лекцій з дисципліни "Географічний простір Землі".
4. Методичні рекомендації з підготовки практичних занять студентів з дисципліни "Географічний простір Землі".
5. Методичні рекомендації з самостійної роботи студентів з дисципліни "Географічний простір Землі".

14. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Географія як система наук.
2. Об'єкт дослідження географії.
3. Поняття «геосистема». Рівні геосистем. Пізнавальна та конструктивна роль географії.
4. Топографічна карта: проекція, розграфлення.
5. Географічні і прямокутні координати. Прямокутна (кілометрова) сітка.
6. Основні умовні позначення топографічних карт для зображення об'єктів місцевості та рельєфу.
7. Вимірювання на топографічній карті за масштабом і кілометровою сіткою.
8. Використання азимутів.
9. Плани населених пунктів.
10. Практичне використання топографічних карт, планів.
11. Сучасні картографічні твори.
12. Математична основа карт.
13. Способи картографічного зображення об'єктів і явищ на загальногеографічних та тематичних картах.
14. Сутність генералізації. Електронні карти та глобуси. Картографічні інтернет-джерела. Навігаційні карти.
15. Географічні інформаційні системи (ГІС), дистанційне зондування Землі, сфери їх практичного застосування.
16. Геоїд.
17. Показники руху Землі навколо своєї осі.
18. Добова ритміка в географічній оболонці. Основні види часу. Визначення місцевого та поясного часу, перехід від місцевого часу до поясного.
19. Пояси освітленості на Землі. Сила Коріоліса. Змінюваність висоти Сонця над горизонтом та тривалості світлового дня.
20. Орбітальний рух Землі: основні характеристики, географічні наслідки.
21. Причини зміни пір року. Зміна пір року у Північній та Південній півкулях.
22. Склад, межі та будова географічної оболонки.
23. Закономірності географічної оболонки.
24. Сучасний етап розвитку географічної оболонки. Антропосфера.
25. Властивості літосфери. Поняття «геологічне середовище людства».
26. Тектоніка літосферних плит. Процеси в надрах і на поверхні Землі, їхні наслідки. Небезпека вулканічних, сейсмічних, гравітаційних (зсувних) процесів.
27. Рельєф. Тектонічні структури та пов'язані з ними форми рельєфу. Вплив рельєфу на розселення населення, розвиток і розташування окремих виробництв.
28. Ресурсні властивості літосфери. Гірські породи та закономірності їх поширення. Мінеральні ресурси як чинник розташування видобувних і матеріало-, паливомістких виробництв. Забезпеченість мінеральними ресурсами.
29. Вплив людини на літосферу. Глобальна ресурсна проблема людства.

30. Сонячно-земні взаємодії. Сонячне випромінювання, відмінності випромінювання і поглинання тепла повітрям, поверхнею гірських порід і води.
31. Тропосфера: температурний режим, зміна ат-мосферного тиску, вітри, вологість, опади.
32. Погода. Синоптичні карти.
33. Клімат. Кліматотвірні чинники. Кліматична карта. Карта кліматичних поясів. Характеристика типів клімату за кліматограмами.
34. Вплив атмосфери на літосферу: вивітрювання, рельєфоутворення. Кліматичні умови як чинник розселення і розташування виробництва та інфраструктурних об'єктів.
35. Ресурсний потенціал атмосфери. Енергетичні кліматичні ресурси як чинник розвитку відновлюваної льної енергетики. Агрокліматичні ресурси та їх вплив на спеціалізацію сільського господарства.
36. Стихійні атмосферні явища, їх прогнозування та засоби протидії.
37. Кліматичні зміни на планеті.
38. Запаси води на Землі.
39. Світовий океан та його складові.
40. Вплив процесів у літосфері на природу океанів. Роль океанів у формуванні гірських порід і рельєфу узбережжя.
41. Вплив атмосферних процесів (явищ) на Світовий океан. Роль Світового океану у формуванні глобальних і місцевих систем повітряних потоків у нижніх шарах тропосфери.
42. Ресурсний потенціал Світового океану та вплив людства на стан океанічних вод, запаси мінеральних, біологічних ресурсів.
43. Води суходолу, чинники їх нерівномірного розподілу на материках та по території України. Взаємозв'язок геологічної будови, рельєфу і річкової мережі території. Вплив геологічних процесів на формування озер, пластів підземних вод. Взаємозв'язок клімату і вод суходолу.
44. Прісна вода як ресурс і чинник розміщення населення та виробництва. Мінеральні й термальні води: поширення, використання. Водозабезпеченість регіонів і країн світу. Чинники дефіциту води. Сучасні системи очищення води. Опріснення морської води.
45. Біосфера та її складові. Закономірності поширення живих організмів на суходолі і в океанах.
46. Природні чинники формування ареалів поширення рослин і тварин. Біологічні ресурси. Роль живих організмів у формуванні ґрунтів. Ґрунт – «дзеркало» ландшафту. Типи ґрунтів.
47. Вплив ґрунтів на спеціалізацію господарства регіону, країни.
48. Природні зони. Порівняння карт ґрунтів і природних зон світу та України.
49. Світосистема як результат і процес формування глобальної єдності в системі «суспільство – природа».
50. Функціонально-компонентний склад світосистеми: демографо-екологічна, економічна, інформаційно-технологічна, соціально-культурна, політична підсистеми.
51. Географічний простір, його системоутворювальна роль та характеристики.
52. Динаміка чисельності населення світу. Природні, соціальні, економічні й екологічні чинники та просторові особливості природного руху населення у світі. Демографічний перехід, його фази. Статеві-вікова, шлюбно-сімейна структура населення. Демографічне старіння населення. Характеристика демографічної ситуації в країнах за статеві-віковими пірамідами.
53. Особливості демографічної політики у країнах з різним типом відтворення.

54. Міграції, їх показники, чинники та вплив на відтворення населення і його перерозподіл у світі. Просторові тенденції міграційних процесів.
55. Якість життя як чинник природного і механічного руху населення.
56. Демографічні чинники розвитку економіки та спеціалізації країн. Демографічні прогнози.
57. Поняття «глобальна економіка».
58. Світовий ринок технологій, патентів і ліцензій, інформаційно-технологічних послуг.
59. Система виробництва. Географічність міжнародної спеціалізації та кооперування виробництва. Роль транснаціональних корпорацій та вільних економічних зон у функціонуванні глобальної економіки. Глобальні ланцюги доданої вартості. Міжнародний ринок товарів: сутність, інфраструктура, ціноутворення.
60. Виробництво сільськогосподарської продукції у світі: природні, соціальні, економічні чинники, особливості просторової організації.
61. Видобування й споживання паливних мінеральних ресурсів, глобальні ринки вугілля, нафти й природного газу.
62. Глобальні ланцюги доданої вартості у виробництві чорних металів, алюмінію, міді; чинники та форми спеціалізації країн.
63. Сучасна географія виробництва транспортних засобів, електроніки, фармацевтичної продукції, чинники участі національних економік у глобальних ланцюгах доданої вартості.
64. Виробництво текстилю, одягу, взуття: сучасна просторова організація, чинники міжнародної спеціалізації.
65. Сучасні транспортно-логістичні системи та інформаційно-комунікаційні мережі як інфраструктурний каркас глобальної економіки.
66. Світовий ринок інвестицій і фінансів. Туризм.
67. Формування «інформаційного суспільства».
68. Географічні складники політичної географії: географічний простір, території, географічні місця. Політичні складники: політичні інституції, політичні відносини, «сила». Територіально-політичні системи національного і наддержавного рівнів.
69. Геополітика, її складові Зовнішня та внутрішня геополітика. Геополітика «сили». Різновиди «сили».
70. Взаємозв'язок між національними та геополітичними інтересами держави.

13. Рекомендована література

Основна

1. Багров М. В. Землезнавство : Підручник / М.В. Багров, В.О. Боков, І.Г. Черваньов ; За ред. П.Г. Шищенко. – К. : Либідь, 2000. – 464 с.
2. Безуглий В. В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн: навч. посібник / В. В. Безуглий. – К.: Академія, 2007. – 704 с.
3. Блій Г. де, Муллер П., Шаблій О. Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ. – К.: Либідь, 2004. – 740 с.
4. Божок А.П. Картографія : підручник / А.П. Божок, А.М. Молочко, В.І. Остроух ; за ред. А.П. Божок. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 271 с.
5. Божок А.П., Молочко А.М., Остроух В.І. Картознавство: підручник / А.П. Божок, А.М. Молочко, В.І. Остроух; за ред. А.П. Божок. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 332 с.
6. Географія (профільний рівень) : підручн. для 11 кл. закл. заг. серед. освіти / П.О. Масляк, Л.М. Даценко, С.Л. Куртей, О.Г. Бродовська. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019.

7. Іщук С. І., Гладкий О. В. Соціальна та економічна географія. Теорія і методологія. – К. : Знання, 2015. – 335 с.
8. Картографія: практикум / Л. М. Даценко, М. М. Ганчук, В. В. Щербина, Н. В. Тарусова та ін. – Мелітополь: ФОП Силаєва О.В., 2019. – 88 с.
9. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: навч. посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2001. – 651 с.
10. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені І. Франка. – 2003 – 444 с.

Додаткова

1. Атлас світу. Київ: ДНВП «Картографія», 2010
2. Безуглий В. В. Географія (рівень стандарту) : підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти / В. Безуглий, Г. Лисичарова. – Київ : Генеза, 2019. – 176 с.
3. Гільберг Т. Г. Географія (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. заг. серед. освіти / Т.Г. Гільберг, І.Г. Савчук, В.В. Совенко. – К. : УОВЦ «Оріон», 2019. -192 с.
4. Глобальна економіка : Навч. посібник / За ред. Б.М. Одягайло. – Львів : Магнолія, 2009. – 206 с.
5. Дахно І. І. Світова економіка: Навч. посібник. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: ЦУЛ, 2008. – 280 с.
6. Довгань Г. Д. Географія (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / Г. Д. Довгань, О. Г. Стадник. – Харків : Вид-во «Ранок», 2019. – 224 с.
7. Кобернік С. Г. Географія (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. заг. серед. освіти / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2019. – 176 с.
8. Національний атлас України. – К.: Національна академія наук України, 2008.
9. Паламарчук Л. Б. Географія : Підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. : профіл. рівень / Л.Б. Паламарчук, Т.Г. Гільберг, А.І. Довгань. – К. : Генеза, 2011. – 304 с.
10. Соціально-економічна географія України / За ред. проф. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 2000. – 680 с.
11. Статистичний щорічник України за 2018 рік. – К.: Консультант, 2020.

14. Інформаційні ресурси

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/108>
2. geografica.net.ua/www.sea.gov.ua/GIS/BSR/UA/documents/legislation/Prog_bio.htm
3. bibliofond.ru/view.aspx?id=484925
4. ecologyknu.wix.com/ecologyknu#!untitled/c1yat
5. childflora.org.ua
6. biology.org.ua
7. Global status report on noncommunicable diseases 2010 / The World Health Organisation. – Geneva : WHO Press. – 176 p. [Electronic resource]. – Access mode : www.who.int
8. International Year of Ecotourism Initiative [Electronic resource]. – Access mode : www.planeta.com/ecotravel/tour/year.html
9. www.ukrsat.gov.ua – Державний комітет статистики України
10. www.bank.gov.ua – Національний банк України
11. www.gapminder.org – статистика світових трендів он-лайн
12. www.wto.org – Світова організація торгівлі
13. www.imf.org – Міжнародний валютний фонд
14. www.cmsny.org – Центр вивчення міграцій, Нью-Йорк
15. www.europa.eu – офіційний сайт Європейського Союзу
16. www.europa.eu.int – Статистична служба Європейської комісії (Євростат)
17. www.hdr.undp.org – доклад ООН з людського розвитку

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від " ____ " _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____

підпис

прізвище та ініціали

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від " ____ " _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____

підпис

прізвище та ініціали

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від " ____ " _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____

підпис

прізвище та ініціали

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від " ____ " _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____

підпис

прізвище та ініціали

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від "___" _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____

підпис

прізвище та ініціали

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від "___" _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____

підпис

прізвище та ініціали

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від "___" _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____

підпис

прізвище та ініціали

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від "___" _____ 20__ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____

підпис